

บทคัดย่อ

รายงานการวิจัยเรื่องกวีนิพนธ์ในฐานะพลังปัญญาร่วมสมัย : ประสบการณ์จากวรรณคดีไทย
อังกฤษ อเมริกัน ฝรั่งเศส และเยอรมัน
(กวีนิพนธ์ไทย)

รายงานการวิจัยนี้อันที่จริงอาจแบ่งได้เป็น 3 ส่วน ส่วนแรก คือบทวิเคราะห์เกี่ยวกับพลังปัญญาไทย ซึ่งให้ภูมิหลังทางสังคม วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ ทักษะเกี่ยวกับวรรณคดีศึกษาและการส่งเสริมกวีนิพนธ์ประกอบไว้ด้วย ส่วนที่ 2 คือสรณิพนธ์กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย พร้อมคำอธิบายและแนวทางวิเคราะห์ลักษณะของพลังปัญญา และส่วนที่ 3 นั้นคือบรรณานุกรมกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย พ.ศ.2485-2541 ซึ่งรวบรวมขึ้นเพื่อใช้เป็นฐานของการวิจัยครั้งนี้ และหวังว่าจะมีประโยชน์ต่อวงการวรรณคดีศึกษาต่อไป

ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยรวมเชิงเปรียบเทียบ งานวิจัยนี้จึงอาศัยนิยามร่วมของพลังปัญญาที่ว่า “ความรู้และความคิดที่นำไปสู่ความเข้าใจอันลึกซึ้งในเรื่องของโลกและมนุษยชาติ และในขณะเดียวกัน อาจปลุกจิตสำนึกให้เกิดพฤติกรรมที่จรโลงโลกและมนุษยชาติด้วย” นั้นเป็นแนวสำหรับดำเนินการสำรวจวิเคราะห์เพื่อพิสูจน์ว่า กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยยังทรงไว้ซึ่งพลังปัญญาอันเป็นประโยชน์กับสังคมไทย และอาจนำไปขยายผลเพื่อสันติสุขของโลกโดยส่วนรวมได้หรือไม่

วิธีวิจัยได้อาศัยการสำรวจเอกสาร รวบรวมตัวบท ติดตามข่าวสาร เข้าร่วมกิจกรรมการประชุมสัมมนาและสนทนากับกวี นักวิชาการและผู้สนใจรับสารจากกวีนิพนธ์ทุกกลุ่ม รุ่น วัยและอาชีพเท่าที่ได้พบ ตลอดจนได้ทดลองนำกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยไปทดลองสอนนักศึกษาในระดับปริญญาโททั้งในสาขาที่เรียนวรรณคดีไทยและสาขาการแปลด้วย เพื่อทดสอบบรรณนิมทางวรรณศิลป์และสมรรถนะในการวิเคราะห์วิจารณ์ของผู้รับสารในระดับอุดมศึกษา

ในบทวิเคราะห์ส่วนแรก ผู้วิจัยพยายามที่จะนิยามลักษณะและที่มาของพลังปัญญาไทย ซึ่งตกผลึกอยู่ในกวีนิพนธ์ที่นำมาวิเคราะห์ศึกษาทั้งหมด และในบทวิเคราะห์ประกอบบทกวีแต่ละบทในสรณิพนธ์ก็ได้พยายามแสดงให้เห็นลักษณะที่พลังนั้นสามารถกระตุ้นเร้าพลังปัญญาและวิจารณ์ญาณในตัวผู้รับสารซึ่งได้แก่ผู้วิจัยเองและนักวิชาการที่ปรึกษาบางท่าน เพื่อให้ผู้อ่านได้เปรียบเทียบกับปฏิกิริยาของตนเองเมื่อรับสุนทรียสารจากบทกวีเหล่านั้น กล่าวโดยสรุป ผลของการวิจัยทำให้แน่ใจยิ่งขึ้นว่ากวีนิพนธ์ไทยนั้นหยั่งรากลึกอยู่ในวัฒนธรรมมุขปาฐะ มีสุนทรียะเชิงเสียงเป็นลักษณะสำคัญเท่ากับความลึกซึ้งของความคิด และสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อสื่อสารอรรถประโยชน์ทางปัญญาเท่ากับที่สร้างความบันเทิงอันสุนทรียสำหรับปัจเจกบุคคลและสังคมส่วนรวมด้วย ส่วนพลังปัญญาที่แฝงไว้นั้นก็พัฒนาขึ้นจากปรัชญาศาสนาที่ช่วยให้สามารถทำความเข้าใจและจัดการกับปัญหาความเปลี่ยนแปลงปรวนแปรไม่

แน่นอนของชีวิตและสังคมได้ด้วยสติ ปฏิภาณและอารมณ์ขัน ยึดมั่นในหลักการที่จะอยู่ร่วมกันโดยสันติ ไม่ใช้ความรุนแรงเข้าตอบโต้ความรุนแรง น่าสังเกตที่ว่ากวีนิพนธ์ในรูปเพลงที่ก่อปรด้วยวรรณศิลป์ สามารถเลี้ยงตัวได้และใช้เทคโนโลยีสมัยปัจจุบันเสริมประสิทธิภาพในการสื่อ และสร้างเครือข่ายประชาคมได้อย่างดียิ่งกว่ากวีนิพนธ์ลายลักษณ์ อาจกล่าวได้ว่าผู้รับสารในประชาคมวรรณศิลป์ไทยส่วนมากยังอยู่ในชนบทป่าหิมพานต์

กล่าวโดยสรุป กวีนิพนธ์ร่วมสมัยของไทยนั้นยังทรงไว้ซึ่งแก่นสารอันเป็นพลังปัญญาสามารถอำนวยประโยชน์แก่ผู้รับสารและสังคมส่วนรวมได้เช่นที่เคยเป็นมาแต่กาลก่อน ข้อที่น่าห่วงคือแนวโน้มทางการศึกษาสำหรับประชาชนตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมานั้น มุ่งไปในทางวัตถุนิยม ไม่เอื้อต่อการสร้างและพัฒนาศักยภาพในด้านวรรณศิลป์ และสมรรถนะในการสื่อและรับสารภาษาไทย (โดยเฉพาะในหมู่เยาวชน) หย่อนลงไปมาก หากไม่เร่งแก้ไขวิกฤตในด้านนี้โดยเร็ว ประชาคมกวีนิพนธ์ของเราก็อาจเสื่อมโทรมลงได้ เท่ากับว่าสังคมไทยอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการสูญเสียขุมพลังปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของเราเองอยู่ไม่น้อยเลย

ทั้งกวีและผู้รับสารรวมทั้งนักวิชาการทุกสาขาไม่เฉพาะแต่วรรณคดีศึกษามีส่วนรับผิดชอบเสมอกันในเรื่องนี้ และน่าที่จะช่วยกันหาทางส่งเสริมกวีนิพนธ์ด้วยความไม่ประมาทสืบไป